

DAMJAN PRELOVŠEK

PLEČNIKOV STADION IN VPRAŠANJE PRAVNE DRŽAVE

Dolgoletno namerno uničevanje Plečnikovega stadiona za Bežigradom in zavajanje javnosti v zvezi s tem je žalostna zgodba, ki kaže na popolno odsotnost upoštevanja pravnih norm. Predpeččnikovska faza se je začela, ko so denacionalizacijski upravičenci stadion prodali Olimpijskemu komiteju Slovenije, Ivan Zidar je del zemljišča uspel vknjižiti na svoje gradbeno podjetje SCT, najmanjši del, to je kakih pet stebrov ob Dunajski cesti, pa je po čudnem naključju pripadel ljubljanski mestni občini, ker je nekatere v denacionalizaciji nevrnjene zadeve knjižila kar na stadion, čeprav z njim niso bile v nikakršni zvezi. Stadion je tako dobil tri lastnike, ki so kot najemnika složno podprli svojega favorita Joca Peččnika. Osnovna napaka spomeniškega varstva pa je bila, da ni bilo sposobno enoznačno valorizirati pomena spomenika, s čimer je prispevalo k nadaljnjim zapletom. Spomnimo, da je že v času uspešnega Olimpijskega žogoborca prihajalo do zamisli, kako bi osrednji slovenski stadion nekoliko modernizirali in vsaj nadstrešili tribune. Do tega ni prišlo, postavili pa so štiri visoke železne stolpe z reflektorji. Te je pozneje na svoje stroške požagal in prodal Peččnik, kar mu vsekakor lahko štejemo v dobro.

Z ljubljanskim županom Zoranom Jankovičem Peččnika družijo brezmejno navdušenje za nogomet in kot občudovalec milanskega Interja je tudi svojemu moštvu nadel ime Interblock. Tedaj se je pred novinarji celo širokoustil, da bo v Ljubljano, če bo treba, iz Londona pripeljal samega Davida Beckhama in mu mesečno plačeval po pet milijonov, kar naj bi zanj ne bil omembe vreden strošek. Njegovi nogometaši so ob bogatih donacijah blesteli v slovenski ligi, v mednarodnih krogih pa si je Peččnik nakopal tožbo zaradi prirejanja rezultatov.

Vse je kazalo dobro, stadiona v Stožicah še ni bilo in nič ni bilo bolj naravno, kot da si je nadebudni podjetnež zamislil svoj stadion na mestu Plečnikovega, saj mu je ob strani stal tudi predsednik slovenskega olimpijskega komiteja, Janez Kocijančič. Sklenili so enoletno pogodbo o ustanovitvi Bežigradskega športnega parka, po kateri naj bi si Peččnik v tem času pridobil potrebna dovoljenja za začetek gradbenih del. Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije je izdal smernice, ki jih ni bilo mogoče čisto obiti. Zato je Peččnik projektiranje zaupal Evi Prelovšek, mladi, še neznani arhitektki, hčerki avtorja pričujočega članka, ki je bil tedaj generalni direktor Direktorata za kulturno dediščino pri Ministrstvu za kulturo. Peččnik je obiskal Evinega očeta in mu prijazno razložil, da se bo iz projekta takoj umaknil, če spomeniška stroka ne bo soglašala z njegovo namero.

Ker spreminjanje števila sedežnih vrst in poglobljanje stadiona ni bilo možno, je Peččnik ubral drugo taktiko. Še vedno je trdil, da se bo umaknil, če bo naletel na nasprotovanje stroke,

Plečnikov stadion pred destruktivnimi posegi, oktober 2006 (foto: Damjan Prelovšek)

Del ostrejša z novimi bakrenimi žlebovi, oktober 2006 (foto: Damjan Prelovšek)

hkrati pa je začel s pripravami na opustošenje kulturnega spomenika, da bi za svojo »prenovo« pridobil javnost. Stadion je bil po klavnem koncu Nogometnega kluba Olimpija v dobrem stanju. Čeprav še ni bil Peččnikov, ga je ogradil, na Fondove bloke namestil kamero in za varovanje najel družbo G7, medtem pa z drenažo vred odstranil travo, z gloriете odtrgal nove bakrene žlebove in pri tem namerno poškodoval pločevinasto obrobo ter se lotil še podiranja dela opečnega zidu. Direktorju Direktorata za kulturno dediščino je v medijih začel groziti z milijonsko kaznijo in zaporom, ker si je ta v *Delu* dovolil objaviti članek o vandalski praksi na področju spomeniškega varstva, čeprav njega samega ni omenjal. Zadeva se je pozneje razpletla na sodišču, toženca pa je obramba vseeno stala 1800 evrov. Pri tem je povedno, da država ni vzela v bran svojega uslužbenca, ki je zastopal njene interese.

Direktor Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije je na začudenje vseh nenadoma drastično omilil že tako ne preveč stroge pogoje varovanja spomenika in s tem potrdil načrt specializiranega biroja za načrtovanje nogometnih stadionov iz Južne Afrike s sedežem v Švici, ki je predvidel pravi masaker Plečnikovega stadiona. S tem je investitorju ponudil argument, da stroka glede kvalitete Plečnikovega dela ni enotna, kar so v nadaljevanju s pridom uporabljali vsi Peččnikovi zagovorniki. Sledil je pravi medijski ognjemet, v katerem je Peččnik suvereno nastopal kot poznavalec spomeniškega varstva in se ljudskim množicam kazal kot njihov dobrotnik, ki jim podarja nekaj velikega in lepega. V medijih se je za uničenje stadiona uveljavilo ime prenova, ki

Poškodbe pločevinaste obrobe po odstranitvi žlebov, november 2008

so ga za Jankovičem in Kocijančičem ponavljali vsi njihovi privrženci. Nasprotni strani pa ni bilo dovoljeno javno nastopati s svojimi argumenti in pokazati na dejstva.

Z novo vlado je tudi direktor Direktorata za kulturno dediščino moral oditi in konec leta 2008 je tako prišlo do razpisa mednarodnega vabljenega natečaja, pri katerem je odigral pomembno vlogo ljubljanski podžupan Janez Koželj, sicer soavtor vodnika o Plečnikovi Ljubljani. Zmagal je arhitekturni biro GMP iz Nemčije. Predstavitev rezultatov natečaja spomladi 2009 je bil velik medijski dogodek in priložnost za trepljanje po Pečečnikovih ramah s strani politikov z Borutom Pahorjem na čelu.

Mediji so na vse kriplje začeli pritiskali na oblast, da bi čim prej izdala gradbeno dovoljenje. Stadionu je bilo treba najprej odvzeti spomeniško varovanje, kar po veljavni zakonodaji ni bilo težko, saj imajo pri spomenikih, ki niso razglašeni za najpomembnejše, glavno besedo lokalni veljaki, spremeniti pa so morali tudi prostorski načrt za ta del Ljubljane in prepričati Ministrstvo za okolje in prostor, da izda svoj pristanek. Drugače povedano, začela se je kampanja, kako obiti vse zakonske odločbe in ustreči Pečečniku. Janković je na magistratu dosegel, kar je bilo v njegovi moči, manjkalo pa je še vedno nekaj papirjev z ustreznimi žigi. Sklicevanje na spomeniške lastnosti Plečnikovega dela je bilo v medijih zavrnjeno kot nekaj čisto nepomembnega in zaviralnega. Pečečnik je s pomočjo svojih novinarjev priredil maloštevilnim zagovornikom pravne države pravi linč.

Oktober 2006 je bil stadion v odličnem stanju
(foto: Damjan Prelovšek)

Zadeva bi se verjetno končala s pogubo Plečnikovega stadiona, če se že leta 2007 ne bi združilo nekaj ozaveščenih prebivalcev bližnjih Fondovih blokov, ki so se potegnili za svoje pravice na zemljiščih, ki jih je Pečečnik nameraval pozidati s stanovanjskimi stolpiči. Njihov vodja Peter Rondaj je k nam prišel z Nizozemske, kjer so imeli že več izkušenj s civilnimi iniciativami in se zato ni pustil preprosto ukloniti gradbenemu špekulantu. Ubral je vse zakonske možnosti in zadržal izdajo gradbenega dovoljenja, za kar ga je naša javnost opljuvala, da zaradi svojega kratkovidnega interesa Pečečniku povzroča velike stroške in mu ne pusti »prenoviti« stadiona. Fondovci so sprožili nepravdni postopek za ugotavljanje skupnega lastništva na parceli številka 312, ki jo je Janković v imenu mestne občine s ponarejenim sklepom mestnega sveta vložil kot stvarni vložek v Bežigranski športni park, s čimer je MOL postala z 28 odstotnim deležem družbenik navadne družbe z omejeno odgovornostjo. Zgodilo pa se je še nekaj nenavadnega, neformalna skupina stanovalcev je začela opravljati nadzorno vlogo

zakonitosti postopkov, kar bi bila sicer dolžnost države. Na spletu so začeli objavljati ves potek zadeve in prilagali dokumente, iz katerih je razvidno, kako po domače so postopali na magistratu in kako slabo se je odrezalo spomeniško varstvo (www.iztepac.net).

Ekonomska kriza je tudi Pečečniku odpihnila velik del premoženja in z njim vse iluzije o nogometni slavi Interblocka. Moral je odpustiti nekaj najboljše plačanih igralcev, klub pa je zdrsnil v drugo ligo. Stadion v Stožicah je medtem začel beležiti izgubo in noro bi se bilo nedaleč stran podati v še eno podobno izgubarsko investicijo. Vseeno pa Pečečnik ni odnehal. Samoiniciativno je v projektu nekoliko zmanjšal število sedežev. Janković je v javnosti zavzeto ponavljal njegove besede, češ da je v stadion vložil že preveč denarja, da bi se lahko umaknil. S tem pa je s Pečečnikovega ravnanja izginil še zadnji nadih filantropije in pokazalo se je, da v bistvu ne gre niti za šport, temveč za že od vsega začetka načrtovano gradbeno špekulacijo, kako s pomočjo spomeniško zavarovanega objekta, ki ga zakonsko ni mogoče spreminjati, na poceni način priti do obsežne gradbene parcele sredi mesta.

Če hočemo razumeti njegovo početje, je treba nekoliko pokukati v zakulisje zadeve. Kot vemo, je Pečečnik lastnik podjetja Elektronček, ki se ukvarja z izdelavo igralnih avtomatov za ameriško tržišče. Za uspešno prodajo take robe pa onkraj oceana obstaja predpis o ustreznih

Zid stadiona po vandalskem posegu, julij 2008

licenci, ki jo podeljuje American Gaming Association. Pogoj zanjo je, da ima proizvajalec ustrezno izobrazbo in da v domačem okolju investira v javno dobro. S prvim je bilo nekaj težav, ker se je izkazalo, da predloženo visokošolsko spričevalo ni pravo. Glede drugega pa je Pečečniku prišlo na misel, da bi ob ljubljanskem živalskem vrtu zgradil velik zabaviščni park, in ker s tem ni nikogar prepričal, se je spraval nad Plečnikov stadion, ki je sameval po propadu Olimpije. Da bi ga mesto namenilo za prepotrebne šolske športne aktivnosti ali rekreacijo Ljubljančanov, ni zanimalo ne župana ne Pečečnika. Američani so Pečečniku za ureditev nogometnega stadiona za Bežigradom podelili začasno licenco, ki pa je ob nedokončani investiciji ni mogoče podaljševati v nedogled. Od tod njegova izjava, da se s stadiona nikoli ne bo umaknil, s čimer je dejansko postavil na laž vse svoje prejšnje govorjenje o spoštovanju spomeniškovarstvenih načel. Mesto in Olimpijski komite Slovenije mu vsako leto znova podaljšujeta pogodbo.

Leta 2009 je vmes prišla še razglasitev Plečnikove Ljubljane s stadionom vred za spomenik državnega pomena. Pravzaprav je bil po nalogu vodstva Direktorata za kulturno dediščino odlok za podpis pripravljen že v času Janševe vlade, vendar ga minister Simoniti ni hotel podpisati pred začetkom veljave novega Zakona varstvu kulturne dediščine, ki je terjal nekatere zamudne dopolnitve, in s tem je za lep čas onemogočil njegovo veljavo. Očitno je bil minister mnenja, da ne gre ovirati investorjev, ki so v mestno strukturo pripravljene vložiti velike denarje. Podpisala

ga je šele njegova naslednica Majda Širca in s tem spomeniško varstvo spravila v hudo zadrego, saj je vladni odlok predpisal veliko ostrejšje pogoje varovanja spomenika in določil njegovo vplivno območje. Glede na to, da obojega ni bilo mogoče uskladiti, je spomeniškem varstvu na pomoč priskočil Restavratorski center in začel ugotavljati, da bo zaradi slabe opeke treba zid skoraj v celoti podreti in na novo postaviti. Na posvetovanju v prostorih Kresije je sodelavec in svetovalec Restavratorskega centra Boris Deanovič celo izjavil, da bodo zid prenesli v delavnico in ga tam popravili in nato spet postavili na prvotno mesto. Človeku, ki se vsaj malo spozna na ta poklic, bi se ob tej absurdni izjavi lahko do stropa dvignili lasje. Poleg tega vemo, da je Plečnik za svoje stavbe izbiral solidna gradiva in tudi opeka, ki je bila še leta 2007 v odličnem stanju, ni mogla v naslednjih nekaj letih kar sama od sebe čisto propasti. Enako kakovostna opeka na primer še danes krasi fasadi NUK-a in sedeža Zavarovalnice Triglav.

Vzrok je seveda drugje. Za izgradnjo hotelsko-poslovnega centra rabi Pečečnik veliko gradbeno jamo in zato mu je velik del Plečnikovega zidu napoti, in sicer prav tam, kjer konservatorji ugotavljajo, da je zid nerešljivo poškodovan. Temu pritrjuje tudi glavna inšpektorica Inšpektorata RS za kulturo in medije pri Ministrstvu za izobraževanje, znanost, kulturo in šport Tamara Javornik, ki si izmišlja, da pred letom 2009, ko je stadion postal spomenik državnega pomena, ni imela zakonske možnosti za ukrepanje proti njegovemu uničevanju. Ker naj bi bil zid tako in tako namenjen odstranitvi, nima nič proti taki praksi in vidi edino rešitev v hitri izdaji gradbenega dovoljenja Jocu Pečečniku.

Prvi korak k temu cilju je bil storjen konec letošnjega maja z izdajo okoljevarstvenega dovoljenja s strani Agencije RS za okolje. Na nekdanjem Ministrstvu za okolje in prostor so ves čas vztrajali pri ugotovitvi, da okolica stadiona ne bi prenesla takega števila obiskovalcev, ker bi ti z avtomobili blokirali vse ceste prav do središča mesta. Trdili so, da celo za Stožice, kjer je neprimerno več prostora, to ni lahka naloga. Čemu so se odgovorni nenadoma premislili in jih ta problem ne skrbi več, ni jasno. Upajmo, da temu ni kriv Pečečnikov obisk pri ministrih Goreniku in Žerjavu, ki sta mu obljubljala pomoč. Kljub vsemu pa bo še vedno težko investorjevo namero uskladiti s črko zakona, saj bo od originalne substance ostalo komaj kakih slabih deset odstotkov. Stadion ni kar tako spomenik najvišje kategorije in zanj – tako kakor tudi za druge spomenike državnega pomena – bi morala veljati ustrezna pravila varovanja.

Poglejmo, kaj naj bi iz stadiona nastalo. O tem je na mednarodnem investicijskem sejmu v francoskem Cannesu v začetku letošnjega marca poročal podžupan Janez Koželj, ki je še leta 1996 v vodniku po Plečnikovi Ljubljani opisoval arhitekturne odlike stadiona. Po zadnji različici naj bi na njegovem mestu poleg hotela, klinike in nakupovalnega središča zgradili tudi fitness, kegljišče, plezalni center, strelišče, mesto otrok, televizijski studio in pralnico avtomobilov. Plečnikovo glorieta pa bi spremenili v restavracijo. Celoten projekt naj bi stal 225 milijonov, dokončan pa naj bi bil čez štiri leta. To je torej tako imenovana spomeniška prenova Plečnikovega stadiona! Človek se upravičeno vprašuje, kje je slovensko spomeniško varstvo, kje podružnica ICOMOS, ki se aktivno vključuje v vse svetovne akcije za reševanje ogroženih objektov, in kje strokovna javnost?

Zgodba s stadionom je poučna in hkrati značilna za naš čas. Na las je podobna Anderličevemu Kolizeju in v slovenski prostor uvaja novo prakso postopnega siromašenja kulturnega

»Nogometna zelenica«, julij 2012 (foto: Andrej Furlan, ©UIFS ZRC SAZU)

patrimonija s pomočjo javnega linča. V igri je cela vrsta »nenavadnih naključij«, obratov in nadpovprečne ustrežljivosti spomeniške službe. Če človek ne bi bil navajen slovenskih razmer, bi pomislil, da vse ni šlo pošteno in v skladu z zakonodajo ter da bi bila zadeva zrela za sodišče. Vendar smo lahko mirni. Kaj takega se pri nas še ni zgodilo, ker nismo na Hrvaškem ali na primer v Nemčiji, kjer za take prekrške zapirajo, predvsem pa se trudijo, da do njih sploh ne bi prišlo. Kar pa nas v resnici lahko bolj skrbi, je, da se je javnost skoraj v celoti postavila na stran investitorja. V njenih očeh je obveljal za nekakšnega junaka, modernega Robina Hooda, ki se za svoje plemenite cilje mora boriti s hudobnimi Fondovci in z zavistnimi starokopitneži. Ob pogledu na sedanje zastrašujoče stanje se nihče ne vpraša, kdo in s kakšni namenom je to zagrešil, ploskajo nameravani Pečečnikovi »prenovi« in pričakujejo, da bo država sama izničila še tistih nekaj pravnih norm, na temelju katerih je bila sprejeta v EU. Vse je bilo še do določene mere razumljivo, ko je javnost pričakovala, da bo za Bežigradom spet lahko spremljala nogometne prireditve in bo mestna oblast od mrtvih oživila priljubljeno Olimpijo, javno podpiranje Pečečnika pa je postalo nerazumljivo, ko se je pokazalo, da iz tega ne bo nič. Pravzaprav je to obsodba varovanja kulturnih spomenikov, ki ima globoke korenine v socialistični vzgoji, katere neposredni naslednik je primitivni liberalni kapitalizem. Dolga leta so nam v šoli ubijali v glavo, da smo bili stoletja hlapci tujcem in tlačani tujemu plemstvu. Iz tega izvira podzavestna želja, da se skušamo iznebiti vsega, kar bi naj nas spominjalo na preteklost pred letom 1945. Seveda je to slaba popotnica za prihodnost slovenskega prostora in nas vodi v izgubo lastne identitete in s tem v drugorazrednost znotraj skupnosti evropskih narodov.*

* Tekst je napisan po javno dostopnih informacijah, ki so povezane v logične sklope.